Justitieutskottets betänkande

1977/78:1

med anledning av motion angående det militära rättsregelsystemet

Motionen

I motionen 1976/77:243 (248) av Olof Palme m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning om det militära rättsregelsystemet.

I motiveringen till motionen framhåller motionärerna att den militära rättsvården är ett omdiskuterat problem i det militära försvaret. Enligt motionärerna finns det skäl att följa upp verkningarna av den år 1972 genomförda reformen av den militära rättsvården. En utredning bör enligt motionärernas mening tillsättas för att pröva bl. a. frågan i vilken utsträckning det finns fog för att inom det militära försvaret ha ett från samhället i övrigt avvikande rättsregelsystem.

Gällande bestämmelser

Sedan länge finns i Sverige en särskild straff- och processlagstiftning för det militära försvaret. Straffrättsliga bestämmelser finns intagna i brottsbalken och i lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän. Processrättsliga bestämmelser och regler om verkställighet av disciplinstraff finns i militära rättegångslagen (1948:472) och i kungörelsen (1948:691) angående den militära rättsvården.

De särskilda straffbestämmelserna i brottsbalken finns i 21 kap., som behandlar brott av krigsmän. De särskilda brotten är lydnadsbrott, myteri, ohörsamhet mot vakt, missbruk av förmanskap, obehörig befälsutövning, våld eller hot mot krigsman, missfirmelse mot krigsman, oskickligt beteende, uppvigling av krigsmän, undanhållande, rymning, övergivande av post, onykterhet i tjänsten, förargelseväckande beteende och tjänstefel.

I 22 kap. brottsbalken, krigsartiklarna, finns ansvarsbestämmelser som med något undantag är tillämpliga endast under krig och beredskapstillstånd. De flesta bestämmelserna avser krigsmän.

Vid sidan av de övriga påföljderna enligt brottsbalken finns enligt 32 kap. 6 § brottsbalken disciplinstraff för krigsmän som särskild påföljd. Disciplinstraffen utgörs av frihetsstraff och disciplinbot. I stället för disciplinstraff kan enligt 17 § lagen om disciplinstraff för krigsmän för mindre förseelser användas tillrättavisning, dvs. varning, extratjänst, utegångsförbud och landgångsförbud.

För den processuella handläggningen av de militära brottmålen gäller i flera hänseenden en särreglering. Bestraffningsrätt är sålunda tillerkänd chef för

regemente eller motsvarande förband medan andra militära chefer äger rätt att tillrättavisa. Under vissa förutsättningar har den bestraffningsberättigade rätt att använda vissa särskilda tvångsmedel, bl. a. tagande i förvar och förvarsarrest.

Militärstrafflagstiftningen reformerades genomgripande 1948 och 1972. Bakom såväl 1948 som 1972 års reformer låg tanken att lagstiftningen på området inte bör avvika från vad som gäller på andra områden i vidare mån än som är nödvändigt för att säkerställa försvarsmaktens effektivitet. I samband med 1975 års omläggning av ansvaret för offentliga funktionärer gjordes mindre ändringar i det militära ansvarssystemet. Härigenom skedde en ytterligare anpassning av förhållandena inom den militära verksamheten till dem som råder inom den civila sektorn av samhällslivet.

Utredning

Enligt regeringens beslut i mars 1977 har chefen för justitiedepartementet tillkallat en kommitté med uppdrag att se över det militära ansvarssystemet m. m. (Militäransvarskommittén, Ju 1977:09, Dir. 1977:36).

Enligt kommitténs direktiv skall en utgångspunkt för reformarbetet vara att söka nå fram till en ytterligare anpassning av det militära ansvarssystemet till det regelsystem som gäller inom samhället i övrigt. Vidare bör enligt direktiven samma ansvarsregler i möjlig mån gälla för all anställd personal inom försvarsmakten, både militär och civil. Kommittén skall också behandla andra frågor inom den militära rättsvården.

Utskottet

I motionen 1976/77:243 yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om det militära rättsregelsystemet. En sådan utredning bör enligt motionärerna bl. a. gälla frågan i vilken utsträckning fog fortfarande finns för att inom försvaret ha ett från samhället i övrigt avvikande rättsregelsystem. Chefen för justitiedepartementet har i mars 1977 tillkallat en kommitté med uppdrag att se över det militära ansvarssystemet m. m. Enligt direktiven skall en utgångspunkt för reformarbetet vara att söka anpassa det militära ansvarssystemet till det regelsystem som gäller för samhället i övrigt. Då motionsyrkandet genom inledandet av detta utredningsarbete blivit tillgodosett, bör motionen enligt utskottets mening inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1976/77:243.

Stockholm den 25 oktober 1977

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Bertil Johansson (c), Arne Nygren (s), Gunde Raneskog (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Håkan Winberg (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c), Martin Segerstedt (s), Iris Mårtensson (s) och Bonnie Bernström (fp).

GOTAB 55848 Stockholm 1977